O BISERICĂ TRANSFORMATĂ UMBLĂ CU CRISTOS

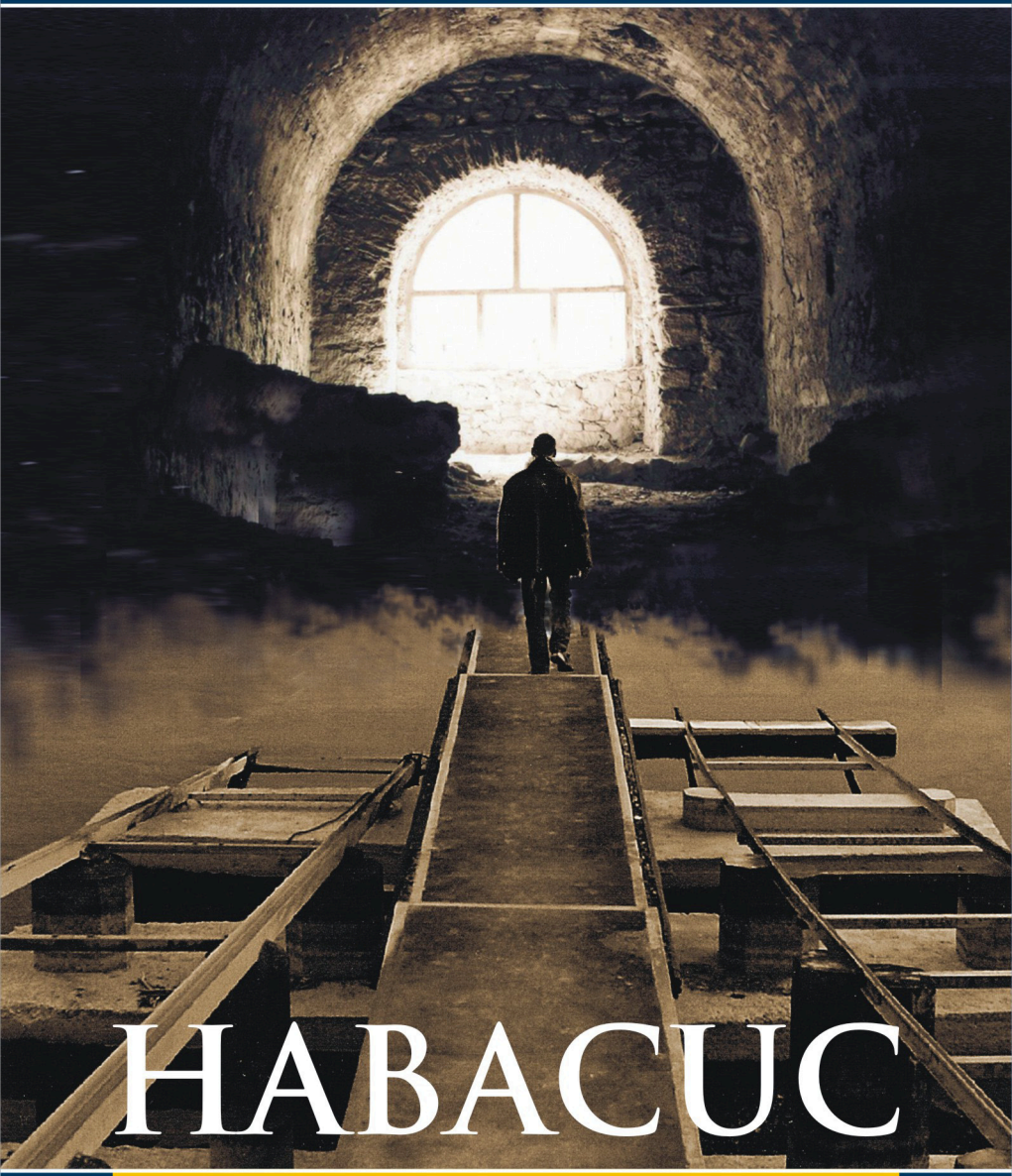

HABACUC

Credinciosul transformat trăieşte prin credinţă

Anul IV

O BISERICĂ TRANSFORMATĂ

UMBLĂ CU HRISTOS

HABACUC

CREDINCIOSUL TRANSFORMAT

TRĂIEŞTE PRIN CREDINȚĂ

Habacuc, Ghid de studiu
Autori: Mircea Leucuța
Cristian Bodri
Ioan Alboni
Ionel Murgu
Sorin P. Muntean

© Biserica Metanoia Arad
Str. Tribunul Dobra nr. 8
www.bisericametanoia.ro
Tel. 0257 255 226

Cuvânt înainte

Pentru elaborarea acestui ghid, dorim să mulțumim în mod special Dr. **Dennis R. Magary**, profesor universitar de Vechiul Testament în cadrul universității Trinity International University, Deerfield, USA.

În primăvara acestui an, domnia sa şi-a pus din nou deoparte un timp pentru a sluji în România cu ocazia Colocviului „Dumitru Cornilescu" – Sesiunea Primăvară 2008 şi, de asemenea, pentru a împărtăşi din Cuvânt în câteva biserici din țară, printre care şi biserica Metanoia.

Prelegerile asupra cărții Habacuc, expuse într-un mod atât de clar şi biblic de către profesorul Magary, au fost o sursă de încurajare şi de motivare la trăirea unei vieți de credință. Mai mult decât atât, prezentarea fratelui Magary a avut darul de a ne provoca la aprofundarea acestei cărți, motiv pentru care punem înaintea dumneavoastră acest ghid de studiu.

Departamentul de Învățătură al
Bisericii Baptiste Metanoia Arad
Arad, Septembrie 2008

Prefață la anul de studiu

Scopul Bisericii Metanoia Arad este glorificarea lui Dumnezeu prin prezentarea fiecărui credincios al bisericii desăvârşit/matur în Hristos (cf. Col. 1.28). Împreună cu Pavel, acesta este ţelul final spre care fiecare dintre noi alergăm, atât individual, cât şi comunitar.

În vederea realizării acestui scop, ne-am definit stâlpii pe care vom clădi Biserica Metanoia pentru a fi SARE şi lumină în această lume şi anume Scriptura, Adorarea, Rugăciunea şi Evanghelizarea. De asemenea, ne-a propus să creştem în cunoaşterea lui Dumnezeu pentru a deveni asemenea chipului Fiului său – ISUS (Rom. 8:29, 2 Cor. 3:18). Astfel, vrem să-l Iubim pe Isus, să-i Slujim lui Isus, să Umblăm cu Isus şi să Simţim ca şi Isus.

Tema propusă pentru cel de-al patrulea de studiu, respectiv 2008-2009, este *Umblarea cu Cristos.* În predica de pe munte, Domnul Isus le spune ucenicilor următoarele cuvinte:

Intraţi pe poarta cea strâmtă. Căci largă este poarta, lată este calea care duce la pierzare şi mulţi sunt cei ce intră pe ea. Dar strâmtă este poarta, îngustă este calea care duce la viaţă şi puţini sunt cei ce o află.

(Matei 7:13-14)

Viaţa creştină nu înseamnă doar o intrare pe poartă, ci şi o umblare pe o cale – Calea Împărăţiei lui Dumnezeu. *Ce înseamnă să umbli/trăieşti cu Isus în această lume? Ce înseamnă să fii ca El în umblarea ta prin deşertăciunile acestei lumi?* Sunt întrebările la care vom căuta răspunsul pe parcursul acestui an care ne stă înainte.

Pentru aceasta, în prima parte a programului nostru, vom aborda cartea **Habacuc**. Profetul Habacuc a trăit într-una dintre cele mai grele perioade din istoria poporului evreu. Israelul sau Împărăţia

de Nord, cu capitala la Samaria, fusese dusă în robie de către asirieni, din pricina păcatelor făcute împotriva Dumnezeului care îi salvase din robia Egiptului şi le dăduse ţara Canaanului. În pofida acestui exemplu negativ, precum şi a tuturor avertizărilor din partea lui Dumnezeu, Împărăţia de Sud – Iuda, se îndrepta şi ea în aceeaşi direcţie.

În acest context, Habacuc este martorul suferinţelor şi nenorocirilor care se abat asupra poporului, atât din partea duşmanilor din exterior care căutau să-i cucerească, cât şi datorită răutăţii şi păcatelor din interiorul comunităţii. Plângerea pe care profetul o aduce înaintea lui Dumnezeu este de fapt strigătul întregului popor asuprit: *Unde este Dumnezeu* şi *De ce nu intervine El în această lume pentru a pedepsi pe cei vinovaţi şi a face dreptate?*

Răspunsul pe care Dumnezeu îl dă la plângerea profetului nu este unul simplu, motiv pentru care Habacuc trebuie să dea dovadă de răbdare şi de o profundă cunoaştere a lui Dumnezeu pentru a-l înţelege. Dumnezeu este întotdeauna în acţiune în acest univers, însă El nu lucrează în conformitate cu planurile sau aşteptările noastre. Din acest motiv, cel neprihănit/drept trebuie să se încreadă în Dumnezeu şi să umble cu El, chiar dacă nu are nici un semn vizibil al prezenţei sau manifestării sale. Promisiunea lui Dumnezeu este însă că, prin credinţă, adică în pofida tuturor nenorocirilor sau încercărilor prin care va trece, cel drept va trăi.

Un credincios transformat umblă aşadar cu Dumnezeul lui prin credinţă. Deoarece trăim încă în firea pământească, ne confruntăm cu pericolul delăsării şi din acest motiv, avem nevoie de disciplină. Pentru aceasta, în ce-a de-a doua parte a programului nostru, vom aborda câteva din ceea ce misticii creştini au denumit **Disciplinele Spirituale**.

Rugăciunea (însoţită de post), Meditaţia la Scripturi, Slujirea, Călăuzirea, Supunerea, Mărturisirea păcatelor (Curăţia) sau

Simplitatea sunt doar câteva din aspectele practice ale umblării care ne ajută în procesul de transformare în care suntem implicaţi în fiecare zi. Conceptul de discipline nu trebuie să ne sperie în vreun fel, ducându-ne cu gândul la o corvoadă plictisitoare şi legalistă. Dimpotrivă, disciplinele sunt singura cale către libertatea în Hristos, libertatea de a trăi şi a umbla cu Isus în această lume, nu din obligaţie, ci cu bucuria unei rededicări zilnice.

Pentru a umbla cu Hristos avem nevoie de credinţă şi trebuie să fim consecvenţi şi disciplinaţi pe această cale a Împărăţiei. Dar, de asemenea, avem nevoie de o motivaţie corectă. Atunci când comparăm cerinţele Scripturii cu realitatea cotidiană, suntem nevoiţi să recunoaştem că mulţi dintre cei care îşi spun creştin sunt conduşi în substratul trăirii lor de valorile şi calea acestei lumi. Pentru a vedea ce înseamnă să umblăm motivaţi de sfinţenie, de dragoste sau de o doctrină corectă, în ultima parte a programului nostru vom studia cartea **1 Corinteni.**

Tema acestui an care ne stă înainte este aşadar Umblarea. Umblarea cu Isus şi umblarea ca şi Isus. Provocarea pentru comunitatea Metanoia este aceea de a fi o Biserică transformată care să umble cu Isus. Provocarea pentru fiecare dintre noi este să fim credincioşi transformaţi care să umblăm cu Isus trăind prin credinţă, practicând disciplinele spirituale şi având o motivaţie corectă.

Iar a Celui ce, prin puterea care lucrează în noi, poate să facă nespus mai mult decât cerem sau gândim noi, a Lui să fie slava în Biserică şi în Hristos Isus, din neam în neam, în vecii vecilor! Amin.

Calendar de studiu Habacuc – 2008

Săptămâna	Lecția	Titlul	Ideea centrală
15-21 Sept.	**Introducere** Habacuc	Credinciosul transformat trăiește prin credință	
22-28 Sept.	**Lecția 1** Habacuc 1:1-11	Atunci când crezi că Dumnezeu nu face nimic!	Dumnezeu este întotdeauna la lucru în mersul istoriei
29 Sept. – 5 Oct.	**Lecția 2** Habacuc 1:12-2:5	Cel neprihănit va trăi prin credința lui	Dumnezeu lucrează în această lume, chiar dacă nu conform planurilor sau așteptărilor noastre
6-12 Oct.	**Lecția 3** Habacuc 2:6-20	Dreptatea lui Dumnezeu	Umblând cu Dumnezeu, vei înțelege că El este drept și că veghează la împlinirea Cuvântului Său
13-19 Oct.	**Lecția 4** Habacuc 3:1-19	Cel neprihănit se va bucura în Domnul care mântuie	Observarea atentă a lucrărilor divine va conduce la înțelegerea voii și scopurilor lui Dumnezeu în această lume
20-26 Oct.	**Lecția 5**	Credința în Habacuc	Cel drept va trăi datorită încrederii în Dumnezeu

Introducere la cartea Habacuc

Contextul Istoric

Profeția descrisă în cartea profetului Habacuc este rostită de acesta pe vremea lui Ioachim, împăratul lui Iuda (609 – 598 î.Ch.). Habacuc a fost contemporan cu profeții Ieremia, Naum si Țefania, fiecare din ei slujind într-o perioadă de o deosebită importanță în istoria lui Iuda (între 625 î.Ch. – 575 î.Ch.). În această perioadă istorică, Iuda şi-a pierdut atât viața ei națională cât şi cea religioasă. Este un timp în care Imperiul Asirian, marea putere a lumii din acea vreme, părăseşte scena istoriei, fiind cucerit de Imperiul Babilonian.

În anul 721, Împărăția de Nord al lui Israel este dusă în robia Asiriană. În anul 704, Sanherib, împăratul Asiriei, asediază cetățile întărite din Iuda, însă Dumnezeu oferă izbăvire sub conducerea împăratului Ezechia. Urmează la tron Manase care este descris ca cel mai rău împărat pe care l-a avut Iuda. Acesta introduce idolii Canaanului şi Asiriei ca şi parte din închinarea oficială în Iuda şi chiar aduce ca jertfă pe fiul său zeului Moloh. Amon, fiul lui Manase ajunge împărat în anul 641, dar nici el nu este cu nimic mai bun, atât din punct de vedere religios ,cât şi politic.

Începând cu domnia lui Iosia (640-609 î.H.), Imperiul Asirian începe să se clatine, ceea ce a dus la o perioadă de nădejde pentru Iuda. Conducerea lui Iosia duce atât spre o independență politică, dar mai ales spre o reformă religioasă. În acest timp, Imperiul Asirian şi cel Babilonian au început să se lupte pentru ceea ce însemna autoritatea politică a lumii, conflict care culminează în anul 612, când are loc distrugerea cetății Ninive de către o coaliție a babilonienilor cu mezii.

Neco al II-lea, faraonul Egiptului, vine în sprijinul Asiriei şi trece prin Palestina, ocazie cu care Iosia se opune trecerii acestuia şi este ucis în luptă. Urmează la tron Ioahaz, cel de-al doilea fiu al lui Iosia care, după trei luni, este dus prizonier în Egipt pentru restul vieţii. În locul său, va domni fratele său Eliachim, pus împărat de către Neco şi slujind drept vasal al Egiptului; numele lui Eliachim este schimbat mai apoi în Ioiachim.

Conflictele continuă între armatele egiptene şi cele babiloniene, iar în anul 605, Nebucadneţar atacă şi înfrânge armata egipteană la Karkemis. Astfel, Imperiul Babilonian se impune ca puterea dominantă a lumii. Atât Siria cât şi Palestina sunt pradă armatei babiloniene, iar Iuda intră sub o nouă stăpânire.

Fiind un oportunist politic, Ioiachim îşi transferă loialitatea spre Nebucadneţar şi devine vasalul acestuia, cu toate că nădăjduieşte ca Egiptul să intervină din nou. Astfel în anul 602, acesta se răscoală si sprijineşte o bătălie a armatei Egiptene care duce la înfrângerea armatei babiloniene. Imperiul Babilonian reacţionează cu promptitudine, astfel că trupele babiloniene intră în Iuda şi cuceresc Ierusalimul.

Toată această perioadă a fost un timp de o mare agitaţie, fiind caracterizată de schimbări politice rapide, o dezorganizare pe plan internaţional, conflicte sângeroase şi de o răzvrătire faţă de cerinţele legământului din partea majorităţii celor din Iuda, timp în care activitatea profetică era destul de intensă.

Locul cărţii în Canon

Cartea profetului Habacuc face parte din categoria Profeţilor Mici ai Vechiului Testament, fiind acceptată ca atare atât în cercurile iudaice, cât şi în cele creştine. Deşi capitolul trei este diferit de primele două capitole din punct de vedere al stilului, făcându-se trecerea de la cel narativ la cel poetic, unitatea şi continuitatea temei cărţii rămân bine închegate.

Autorul şi data scrierii cărţii

Autorul cărţii este Habacuc; nu ştim multe lucruri despre el, în afara celor pe care le putem cunoaşte prin intermediul cărţii, care de altfel îi poartă numele. Introducerea cărţii nu este făcută în stilul obişnuit care era comun altor cărţi din Vechiul Testament (de ex. Neemia, Amos sau Ţefania). Astfel, spre deosebire de începutul altor cărţi din Vechiul Testament, nu ni se precizează nici măcar al cui fiu era Habacuc, pentru a putea cunoaşte mai multe lucruri despre el sau familia sa.

Ştim despre el însă că era un proroc la templul din Ierusalim, sau un cântăreţ levit de la templu. Această idee este redată şi de afirmaţia cu care se încheie capitolul trei: *Către mai marele cântăreţilor. De cântat cu instrumente cu coarde.* Ceea ce este foarte interesant la Habacuc ca şi proroc este faptul că el nu a vorbit din partea lui Dumnezeu oamenilor, ci mai degrabă a vorbit lui Dumnezeu despre oameni. Numele profetului înseamnă *„cel care îmbrăţişează"* sau cel care *„ia în braţe"*. De aici, ideea de mângâiere pe care o oferă poporului său, spunându-le despre pedepsirea vrăjmaşilor lor; Habacuc este mângâietorul poporului. Astfel, el îi îndeamnă pe cei din popor să trăiască prin credinţă, oferindu-le exemplul lui personal. Data scrierii cărţii trebuie situată undeva după anul 612 î.Ch., perioadă când a avut loc şi căderea cetăţii Ninive.

Structura cărţii

În prima parte (capitolele 1-2), ni se prezintă un dialog între profet şi Dumnezeu. Din acest motiv, este necesar să facem distincţia între pasajele în care vorbeşte profetul şi pasajele în care vorbeşte Dumnezeu.

Prima plângere a lui Habacuc are de-a face cu declinul moral şi spiritual al lui Iuda si aparenta absenţă a lui Dumnezeu. Dumnezeu răspunde la această plângere printr-o profeţie

a prădării lui Iuda de către Imperiul Babilonian – Haldeii, folosindu-i pe aceştia ca pe un mijloc de a-Şi disciplina poporul în urma păcatului său. Cea de-a doua plângere are de-a face cu sfinţenia lui Dumnezeu în raport cu răutatea Haldeilor, care, consideră Habacuc, era cu mult mai mare decât cea a oamenilor din Iuda. Răspunsul lui Dumnezeu la această plângere descrie distrugerea Haldeilor aroganţi, precum şi chemarea ca cel neprihănit să trăiască prin credinţă.

Capitolul trei este o rugăciune, un psalm al lui Habacuc, în care acesta îşi exprimă încrederea şi bucuria sa în Dumnezeu. Finalul capitolului şi al cărţii ne prezintă un profet ce ajunge să înţeleagă, în cele din urmă, modul în care Dumnezeu lucrează în această lume. Ca urmare, Habacuc îşi reiterează încrederea în Dumnezeu. Şi aceasta, în pofida oricăror condiţii vitrege în care va trebui să trăiască.

Valoarea teologică a cărţii

Accentul teologic al cărţii se găseşte în capitolul 2:4 şi anume faptul că *cel neprihănit/drept va trăi prin credinţă.* Acest adevăr este unul deosebit de important pentru fiecare credincios în parte, dovadă şi apariţia acestui citat în alte trei locuri din Noul Testament, respectiv Romani 1:17, Galateni 3:11-12 şi Evrei 10:37-38. Noi am fost mântuiţi prin credinţă şi suntem chemaţi să trăim prin credinţă.

Tema cărţii

Cu toate că ideea suferinţei datorată sistemului murdar şi corupt se regăseşte din plin în mesajul cărţii, nu aceasta este tema primordială. Ideea suferinţei este însă cea care ne duce spre descoperirea temei cărţii şi anume suveranitatea lui Dumnezeu care este prezentă în mijlocul suferinţei. Dumnezeu este întotdeauna în controlul istoriei şi în controlul vieţilor noastre. Habacuc este o carte care pune în prim plan ideea scopurilor

lui Dumnezeu şi cea a împlinirii voii Sale în lume. În paralel cu această temă, se regăseşte şi tema umblării noastre prin credinţă în viaţa de zi cu zi.

Relevanţa cărţii

Fiecare dintre noi trecem prin probleme în diferite momente din viaţă; întrebarea este ce facem în mijlocul problemelor? Suntem chemaţi să le aducem înaintea lui Dumnezeu în rugăciune; suntem chemaţi să vorbim cu Dumnezeu despre problemele noastre. Mai mult, suntem chemaţi să umblăm prin credinţă în mijlocul problemelor sau circumstanţelor prin care vom trece. Putem face aceasta ştiind că Dumnezeu este Suveran, este în control şi îşi va duce la îndeplinire scopurile şi planurile Sale în noi şi prin noi. Cât de frumos este să vedem faptul că, în timp ce Babilonul a luat puterea (tăria) lui ca dumnezeu al lui, Habacuc L-a luat pe Dumnezeu ca tăria lui. De asemenea, Dumnezeu nu i-a spus lui Habacuc cum şi când anume va interveni împotriva Haldeilor, însă Habacuc a ştiut că Dumnezeul său va avea biruinţa şi prin urmare, Habacuc a învăţat astfel să trăiască prin credinţă, alegând să umble cu Dumnezeul mântuirii sale.

Lecția 1 ▸ Habacuc 1:1-11

Titlul lecției:
Atunci când crezi că Dumnezeu nu face nimic!

Ideea centrală:
Dumnezeu este întotdeauna la lucru în mersul istoriei

Profeția pe care Habacuc o scrie reprezintă răspunsul la o serie de întrebări legitime: *Va face Dumnezeu dreptate în lume? Va pedepsi Dumnezeu toată nedreptatea din această lume? Acționează Dumnezeu împotriva răului din lume?*

Întrebarea 1:
Priveşte la lumea în care trăim. Poți enumera câteva aspecte pozitive ale ei?

_____

_____

_____

Întrebarea 2:
Care crezi tu că ar fi cele mai negative trăsături ale societății şi ale oamenilor din ziua de azi? Care din ele te frământă cel mai mult?

_____

_____

_____

Cartea lui Habacuc aduce **mângâiere** la una dintre cele mai tulburătoare probleme ale omului şi anume, *De ce îngăduie Dumnezeu să se întâmple unele lucruri? Mai ales cele rele?* Nu există

o întrebare mai actuală decât aceasta. Citind profeția lui Habacuc, vom descoperi că problema cu care s-a confruntat şi la care în cele din urmă a primit răspunsul, devenind astfel un mângâietor şi un susținător al poporului său aflat în necaz, este exact **aceeaşi problemă** cu care noi ne confruntăm în zilele noastre. Profetul a trăit într-o vreme când nimic nu mergea bine. Într-o vreme de imoralitate, de violență, de corupție, de ură, generalizate.

Este important să observăm perspicacitatea profetului, implicarea acestuia în probleme de esență cu care lumea se confruntă dintotdeauna. În acelaşi timp, trebuie să observăm şi **practica consecventă** a acestuia. Toate problemele pe care le are le aduce înaintea lui Dumnezeu.

Întrebarea 3:

Care este modul în care alege Habacuc să-şi aducă frământările înaintea lui Dumnezeu? Care este diferența dintre plângere şi cârtire?

Vedem că întrebările nu sunt interzise în credință, dimpotrivă, o credință solidă este bazată pe răspunsuri reale la probleme serioase. Habacuc nu-şi ascunde sentimentele față de Dumnezeu şi vedem că nici Dumnezeu nu condamnă sinceritatea profetului. Este mult mai recomandabil să fim indignați în rugăciune decât înaintea oamenilor!

Întrebarea 4:

Ce nu face Dumnezeu, din punctul de vedere a lui Habacuc? Care sunt consecințele acestei inactivități, după înțelegerea profetului?

Până când voi striga către Tine, Doamne...? Pentru ce mă laşi să văd atâta violență şi nedreptate? Nu sunt acestea nişte strigăte potrivite şi pentru zilele noastre? Avem înaintea noastră problema rugăciunii fără răspuns! Habacuc este un om care suferă din pricina stării națiunii lui. Vede cum totul merge rău. Oamenii trăiesc în păcat, în toată țara există tulburări, violență, nedreptate şi corupție. Cei care sunt puşi să o conducă şi să o îndrepte nu fac nimic. Când certurile sunt aduse înaintea tribunalelor, acestea nu fac dreptate fiindcă sunt corupte. Legea este încălcată în mod regulat şi total disprețuită! În acest context, îl vedem pe Habacuc tulburat şi foarte îngrijorat de ce se întâmplă în jurul lui.

La plângerea dramatică a lui Habacuc referitoare la păcatele lui Iuda, păcate față de care Dumnezeu se pare că nu ia nici o măsură, Dumnezeu dă un răspuns neaşteptat. Astfel, în v. 5, El spune că este deja la lucru, este angajat în a face ceva ca reacție la nelegiuirea din Iuda (în original *se face o lucrare*). Citiți cu atenție versetele 5-11 şi răspundeți la următoarea întrebare:

Întrebarea 5:

În ce constă lucrarea lui Dumnezeu – care este răspunsul Lui la violența din Iuda?

Este interesant cum Dumnezeu îi răspunde lui Habacuc tocmai în termenii plângerii lui. De multe ori, nici noi nu înțelegem mersul lumii, deoarece nu ştim să *privim* sau să *ascultăm* la ceea ce Dumnezeu spune sau face în lumea noastră.

Întrebarea 6:
Cum descrie Dumnezeu poporul prin care va pedepsi pe Iuda?

_____

_____

_____

Cu siguranță că răspunsul primit l-a uluit pe Habacuc. Nu a ştiut ce să mai zică. Urmează un moment de tăcere, apoi profetul începe din nou să reflecteze. A crezut că are o singură problemă la început, iar acum realizează de fapt că sunt două şi mai mari! *Oare Dumnezeu vrea să o rezolve pe prima creând o a doua problemă, şi mai mare?*

Aceasta este exact ceea ce-i *stupefiază* pe toți cei ce privesc la lumea zilelor noastre. Lucrarea lui Dumnezeu, de-a lungul timpului, a pus credința multora la grea încercare. Este greu de înțeles cum Dumnezeu pare să treacă cu vederea răutățile mari ale Iudeii, dar şi mai greu de înțeles că, pentru a le pedepsi, Dumnezeu vrea să folosească un popor şi mai rău decât ei! Pe babilonieni. De ce îngăduie Dumnezeu să se întâmple lucruri îngrozitoare în istoria popoarelor?

Se spune că, în urma unui sondaj efectuat în universități, prima întrebare pe care toți ar pune-o lui Dumnezeu ar fi: *Cum poate un Dumnezeu iubitor şi drept să îngăduie ca oamenii să sufere atât? De ce ne-a creat pentru ca apoi să permită asemenea grozăvii să amenințe viața noastră, boli şi nenorociri la tot pasul?*

Exercițiu Aplicativ:
Una dintre **nevoile vieții noastre creştine** este de a afla ***METODA*** cu care să abordăm probleme de felul acesta. Metoda poate fi schițată foarte simplu. Cuprinde patru paşi care pot fi urmați usor urmărindu-l pe profet.

I. Întâi de toate, opreşte-te şi gândeşte.

II. Aminteşte-ți lucrurile fundamentale pe care le cunoşti despre Dumnezeu. Înainte de a încerca să rezolvi imediat problema, adu-ți aminte ce ştii despre caracterul şi atributele lui Dumnezeu

III. Compară problema ce se ridică cu aceste revelații ale caracterului lui Dumnezeu.

IV. Apelează de îndată la rugăciune pentru a-I cere Lui să-ți descopere un răspuns potrivit caracterului şi naturii Sale.

Provocare:
Mărturiseşte înaintea grupului una din problemele care te frământă şi fii gata să parcurgi paşii lecției. Cum te ajută acest mod de abordare a problemelor, atunci când îți este încercată credința?

Prin ce ți-a vorbit Dumnezeu în predica din weekend?

Lecția 2 ▶ Habacuc 1:12-2:5

Titlul lecției:
Cel neprihănit va trăi prin credința lui

Ideea Centrală:
Dumnezeu lucrează în această lume, chiar dacă nu conform planurilor sau aşteptărilor noastre

Răspunsul neaşteptat pe care Dumnezeu îl dă primei plângeri a profetului şi anume ridicarea pe scena istoriei a babilonienilor cu scopul de a-i pedepsi pe iudei, dă prilejul unui al doilea dialog între profet şi Dumnezeu.

Habacuc începe astfel prin a recunoaşte eternitatea şi sfințenia lui Dumnezeu şi în acelaşi timp faptul că i-a folosit pe babilonieni cu scopul de a-şi disciplina poporul, dar el ridică o nouă întrebare: *Cum poate folosi Dumnezeu un instrument atât de rău pentru a-l pedepsi pe Iuda?*

Şi de această dată, răspunsul lui Dumnezeu este greu de acceptat pentru profet. Astfel, asigurarea este că Dumnezeu va răspunde în cele din urmă, dar va dura un timp până când soarta finală a celui rău va fi revelată. Până atunci însă, cel drept (neprihănit) trebuie să continue să se încreadă în Dumnezeu şi să păzească poruncile Lui, chiar dacă nu vede nici un semn vizibil al prezenței sau bunătății Lui.

Întrebarea 1:

Citiți pasajul 1:12-2:5 şi identificați segmentele principale ale textului.

Paragraful începe cu o descriere a lui Dumnezeu prin prisma unora din principalele sale atribute, respectiv eternitatea şi sfințenia (v.12-13), urmată de o trecere în revistă a modului în care babilonienii s-au purtat cu națiunile cucerite (v. 14-17). Habacuc i se adresează celui care s-a revelat înaintea lui Israel cu numele de *Eu sunt cel ce sunt* (YHWH, cf. Ex. 3 :14), sintagmă care indica credincioşia eternă şi promisiunea că va fi cu poporul său.

Habacuc leagă caracterul etern al lui Dumnezeu de sfințenia Lui – atributul inerent naturii Sale şi care îl caracterizează în cel mai profund mod. Provocarea fiecărui membru al unei comunități creştine este să trăiască o viață sfântă (vezi Lev. 19:2, Deut. 23 :14). Dumnezeul nostru este un Dumnezeu care nu poate sta în prezența păcatului, iar acest adevăr trebuie să fie piatra de temelie a trăirii şi umblării noastre zilnice.

Întrebarea 2:

Cum înțelege Habacuc eternitatea şi sfințenia lui Dumnezeu în contextul dat?

Întrebarea 3:

Are el o interpretare corectă? De ce ?

Cele două descrieri ale lui Dumnezeu din v. 12-13 au rolul de a introduce direct problema cu care se confrunta Habacuc. Dumnezeu *i-a ales* şi *le-a poruncit* babilonienilor să execute judecata asupra poporului iudeu şi să-i pedepsească pe cei nelegiuiți din Ierusalim. Cum poate însă un Dumnezeu sfânt şi etern să facă un asemenea lucru? Cum poate tolera Dumnezeu răutatea babilonienilor şi, chiar mai mult decât atât, să-i folosească pentru a-şi îndeplini scopurile suverane?

În argumentul său din v. 14-17, Habacuc se plânge înaintea lui Dumnezeu că i-a făcut pe oameni asemenea peştilor mării care nu au nici un ajutor şi nici un stăpân, iar babilonienii sunt cei care profită de situație. Practic, acesta este **punctul culminant al confuziei profetului** care nu poate înțelege cum se poate folosi Dumnezeu de aceşti oameni idolatri, care se închină lor înşişi şi lucrurilor care le-au adus bogăția şi puterea.

Întrebarea 4:

Cum îi califică Habacuc pe iudei versus babiloneni? Este corectă această comparare?

Întrebarea 5:

Cum ne comparăm noi astăzi, unii cu alții? Care sunt criteriile şi reperele de comparare pe care le folosim?

Habacuc vrea să ştie dacă Dumnezeu le va permite în continuare celor răi să se comporte în acest mod. În pofida îndoielilor, el nu-I întoarce spatele lui Dumnezeu, ci se încrede în continuare în El, aşteptând un nou răspuns la plângerea lui. În vederea acestui răspuns, profetul se retrage şi se concentrează în mod specific pe Dumnezeu şi pe ceea ce El va spune în momentul în care va decide să o facă (Cap. 2:1).

Precizarea că Habacuc avea un loc de veghere trece dincolo de chemarea lui de profet şi arată spre importanța de a avea un timp de aşteptare înaintea lui Dumnezeu, pentru ca El să-ți vorbească în mod direct şi personal. Habacuc începe astfel să învețe lecția grea a răbdării, a aşteptării cu credincioşie ca Dumnezeu să răspundă la plângerea pe care i-a făcut-o.

Întrebarea 6:

Ce faci atunci când ai adresat o problemă lui Dumnezeu? Încerci să o rezolvi prin propriile puteri sau eşti gata să aşteptați cu încredere momentul în care Dumnezeu va hotărî să îți răspundă? Împărtăşeşte grupului o experiență avută în acest sens.

_____

_____

_____

Versetele 2-3 din capitolul 2 reprezintă o introducere care furnizează profetului câteva instrucțiuni cu privire la viziune, iar v. 4-5 conțin partea principală a mesajului primit de la Dumnezeu. În primul rând, profetul trebuie să scrie viziunea într-un mod atât de clar, încât chiar şi cineva care fuge să o poată citi, sau pentru ca cititorul să ştie cum trebuie să *alerge* (să trăiască în conformitate cu voia lui Dumnezeu).

În al doilea rând, Habacuc primeşte asigurarea că Dumnezeu va ține cont de plângerea lui şi-i va da răspunsul aşteptat. Acesta nu se va încadra însă în *programul* lui Habacuc, astfel că profetul

va trebui să aştepte. Voia lui Dumnezeu nu vine să împlinească planurile sau programele noastre, ci planul şi programul lui Dumnezeu. De multe ori încercăm să o luăm înaintea timpului stabilit de Dumnezeu şi pierdem binecuvântările pe care El ni le-a pregătit la vremea potrivită.

Întrebarea 7:

Chiar dacă uneori credem că Dumnezeu acționează greşit, la o privire atentă asupra caracterului Său, trebuie să recunoaştem că în El nimic nu este lipsit de sens, chiar dacă nu lucrează întotdeauna conform aşteptărilor noastre. Care crezi că sunt condițiile pentru ca un credincios să poată accepta modul în care lucrează Dumnezeu?

_____

_____

_____

În cele din urmă, Dumnezeu îşi revelează mesajul, scurt şi comprehensiv, prin intermediul unui contrast prezentat în v. 4-5. În vremuri de tulburare şi nenorociri, cel a cărui viață se umflă de mândrie va pieri în cele din urmă, în timp ce cel drept (neprihănit) va trăi prin credincioşia sa față de Dumnezeu. Cel drept este cel care are curajul să trăiască în baza promisiunilor Cuvântului lui Dumnezeu într-o lume dominată de ororile puterii babiloniene descrise în versetele precedente. Iar acest lucru implică o credință adâncă în Dumnezeul care conduce întregul univers după voia Lui plăcută şi desăvârşită.

Habacuc începe cu *Nu vom muri*. Dumnezeu sfârşeşte cu *cel neprihănit va trăi prin credința lui*. Cunoscând condițiile acceptării modului de lucru al lui Dumnezeu, fii gata să împlineşti aceste condiții.

Întrebarea 8:

Ce înseamnă în mod concret pentru tine să trăieşti prin credință, vizavi de provocările cu care te confrunți acum în trăirea zilnică?

_____

_____

_____

Notițe din predică

Prin ce ți-a vorbit Dumnezeu în predica din weekend?

Lecția 3 ▶ Habacuc 2:6-20

Titlul lecției:
Dreptatea lui Dumnezeu

Ideea Centrală:
Umblând cu Dumnezeu, vei înțelege că El este drept şi că veghează la împlinirea Cuvântului Său.

Se va rezolva oare vreodată problema răului din lume? Sau altfel spus, când cel rău îl oprimă pe cel drept, va fi cineva care să-l apere? Cum se poate ca Dumnezeul care iubeşte dreptatea să rămână doar un spectator la toate aceste nedreptăți din lume şi să nu intervină? Habacuc a învățat despre Dumnezeu că este drept şi ca protejează pe poporul Său. Realitatea vizibilă pare să contrazică acest lucru. *Doamne, mai este valabil Cuvântul Tău? Vei face sau nu dreptate celui asuprit?* Sunt întrebările la care Dumnezeu este solicitat să dea un răspuns.

Întrebarea 1:
Probabil că şi pe tine te frământă răutatea oamenilor din jurul tău, nedreptățile sociale, corupția şi viciile societății contemporane. Formulează întrebarea pe care tu ai adresat-o sau ai vrea să o adresezi lui Dumnezeu legat de acest aspect.

Răspunsul lui Dumnezeu vine, punctual, sub forma unui bocet batjocoritor, cu privire la soarta omului înşelător, o parodiere a

unui imn de jale funerar. Imnul funerar sarcastic este compus din mai multe paragrafe, fiecare paragraf fiind construit în jurul unei anumite teme. În fiecare paragraf este rostit un *Vai!* violent împotriva asupritorului. Termenul *Vai!* este o interjecție care apare de 51 de ori în Vechiul Testament (de 50 de ori în profeții târzii şi odată în 1 Împărați 13:30).

Întrebarea 2:

Citeşte pasajul 2:6-20 şi identifică aceste paragrafe. Câte sunt? Fă câteva observații privitoare la alcătuirea lor.

_____

_____

_____

Prima parte a versetului 6 este o introducere la întregul bloc de text. În prima instanță, ceea ce urmează are de a face cu babilonienii în poziția lor de opresori şi probabil că profetul aştepta să audă ce are Dumnezeu de zis cu privire la aceştia. Într-un sens mai larg însă, poate fi aplicat oricărui tiran care asupreşte pe alții, din orice perioadă istorică. Răspunsul lui Dumnezeu este foarte clar: *Vai de cel rău!* Nici un om sau popor care asupreşte pe alții nu va scăpa de pedeapsa divină. Este un act de dreptate care va fi înfăptuit. Cel rău nu poate strica ordinea lui Dumnezeu la nesfârşit!

Întrebarea 3:

Cum înțelegi dreptatea lui Dumnezeu? Cu ce te ajută să ştii că Dumnezeu a promis în Cuvântul Său că va face dreptate celor asupriți?

_____

_____

_____

Din primele două *Vai*-uri reiese foarte clar că tirania înseamnă sinucidere! Dumnezeu va pedepsi opresiunea: cei care asupresc

vor fi la rândul lor asupriți. Violența naşte violența. Un regim totalitar care nu practică dreptatea şi căruia nu-i pasă de oameni nu poate să dureze. De asemenea, Dumnezeu pedepseşte falsa siguranță şi mândria. Câştigul obținut pe nedrept va fi pierdut. Vă mai aduceți aminte de Iacov 5:1-5?

Întrebarea 4:

Cum te raportezi tu la acest adevăr? Analizează modul în care te raportezi la angajații sau subalternii tăi. Împărtăşeşte grupului rezultatul acestei analize şi ce ar fi de îmbunătățit în această privință.

_____

_____

_____

Din multe puncte de vedere, paragraful următor, respectiv 2:12-14, poate fi considerat ca fiind punctul culminant al profeților Osea si Habacuc. În primul rând, proclamă soarta tuturor acelora care prin abuz de putere, caută să-şi împlinească scopurile lor rele. În al doilea rând, demonstrează suveranitatea lui Dumnezeu asupra întregului proces legat de păcat, pedeapsă şi restaurare, aşa cum este el descris în profeții mici. În al treilea rând, este o explicație la scopul şi rezultatul final a tot ceea ce Dumnezeu lucrează în Creație.

În baza faptului că Dumnezeu este drept şi suveran şi scopul acțiunilor Sale este ca tot pământul să ajungă plin de slava Lui, El pedepseşte păcatul. Nici un păcat nu poate rămâne nepedepsit, deoarece lucrul acesta afectează Slava Sa şi onoarea Numelui Său. Noi, creştinii de astăzi, îl vedem în această lucrare pe Cristos care a venit ca să-L facă cunoscut pe Dumnezeu într-un mod unic (cf. Ioan 1:14; Ef. 1:17). Prin Cristos, întreg pământul are şansa unică de a fi conectat la slava lui Dumnezeu.

Întrebarea 5:

În rugăciunea „Tatăl nostru”, rostim cuvintele: Sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta. Împărtăşeşte grupului cum înţelegi tu să contribui, în umblarea, ta la împlinirea acestei rugăciuni.

_____

_____

_____

Am văzut până acum că Dumnezeu va pedepsi opresiunea, aroganţa, mândria şi nelegiuirea. În ultimele 2 paragrafe sunt prezentate alte aspecte ale răului din lume, supuse pedepsei lui Dumnezeu. În primul rând, ni se spune că desfrâul va fi pedepsit: cei care îşi găsesc plăcerea în a-i înjosi pe alţii, vor fi la rândul lor înjosiţi. În al doilea rând, înţelegem că şi idolatria va fi pedepsită: cei care îşi pun nădejdea în lucrurile făurite de om vor trebui să stea ei înşişi în faţa Dumnezeului celui viu.

Adevărul este că fiinţa umană este capabilă să creeze multe lucruri, dar Dumnezeu este Cel care a creat fiinţa umană. De ce să nu te închini Lui? Omul dintotdeauna este tentat să se închine posesiunilor, lucrurilor făcute cu propriile lui mâini, iar aceasta este idolatrie (Ef 5:5). Oricine îşi stabileşte priorităţile în aşa fel încât lucrurile materiale sunt mai importante decât Creatorul tuturor lucrurilor, este vinovat de idolatrie.

Întrebarea 6:

Fa o listă a priorităţilor din viaţa ta, în funcţie de timpul pe care îl aloci pentru diferitele activităţi: serviciu, familie, biserică, distracţii, timp devoţional personal, etc. Dacă Dumnezeu te-ar judeca acum pe baza a ceea ce ai scris, care crezi că ar fi verdictul? Pune lista în faţa lui Dumnezeu şi stai în rugăciune înaintea Lui, cerându-I să te ajute să schimbi ceea ce trebuie schimbat în lista priorităţilor tale.

_____

_____

_____

Dumnezeu va face, cu siguranţă, dreptate. Avem promisiunea aceasta în Luca 18:1-8; Faptele Apostolilor 17:31; Romani 2:5-11 etc. Cu toate acestea, în aparenţă, El întârzie în împlinirea acestei făgăduinţe. De ce? Unul dintre răspunsuri îl găsim în 2 Petru 3:9. *Domnul nu întârzie în împlinirea făgăduinţei Lui, cum cred unii; ci are o îndelungă răbdare pentru voi, şi doreşte ca niciunul să nu piară, ci toţi să vină la pocăinţă.*

Întrebarea 7:

Având în vedere că în viaţă apar numeroase situaţii în care cei neprihăniţi au parte de necazuri şi prigoană, iar Dumnezeu nu face dreptate atunci când noi ne dorim lucrul acesta, în ce fel crezi că te va ajuta în umblarea ta cu Dumnezeu ceea ce ai învăţat în această lecţie?

_____

_____

_____

Prin ce ți-a vorbit Dumnezeu în predica din weekend?

Lecția 4 ▶ Habacuc 3:1-19

Titlul lecției:
Cel neprihănit se va bucura în Domnul care mântuie

Ideea Centrală:
Observarea atentă a lucrărilor divine va conduce la înțelegerea voii şi scopurilor lui Dumnezeu în această lume

Finalul cărții Habacuc ne pune în față cu un psalm în forma unei rugăciuni, de cântat în felul cântecelor de jale. Practic, aceasta este ultima parte a răspunsului lui Dumnezeu la întrebarea din capitolul 1. Astfel, Dumnezeu reiterează faptul că cei răi nu vor scăpa nepedepsiți. În timp ce așteaptă manifestarea dreptății lui Dumnezeu, Habacuc se bucură în Domnul, chiar dacă, la acest moment, nu sunt semne vizibile ale prezenței sau binecuvântărilor Sale. Pentru cel drept, a trăi prin credință înseamnă a fi credincios lui Dumnezeu în umblarea lui sau, cu alte cuvinte, a te bucura în Domnul indiferent de circumstanțe.

Întrebarea 1:
Faceți câteva observații referitoare la natura şi conținutul textului. Încercați o împărțire a textului.

Observăm că schimbarea tipului de text, de la dialog la rugăciune se face prin intermediul unor imagini expresive, a unor contraste puternice. Folosindu-se de o abundență de citate şi aluzii la

texte biblice anterioare scrierii cărții, autorul ni-L prezintă pe Dumnezeu şi manifestarea vizibilă a Lui, focalizându-ne atenția asupra naturii şi a fenomenelor naturale.

Întrebarea 2:

Care ar fi două surse ale cunoaşterii Lui Dumnezeu din acest text?

_____

_____

_____

Rugăciunea lui Habacuc cuprinde trei părți: cerere (3:2), teofanie (3:3-15) şi dedicare, respectiv o reafirmare a credinței (3:16-19). Teofania reprezintă o manifestare vizibilă a lui Dumnezeu, termenul fiind folosit cu referire la acele apariții ale lui Dumnezeu în Vechiul Testament, în care elementul fizic este foarte puternic reprezentat.

Întrebarea 3:

Uitându-ne la prima parte a rugăciunii lui Habacuc, respectiv la cererea din v. 2, ce determină în mintea şi inima lui Habacuc contemplarea Lui Dumnezeu?

_____

_____

_____

Pe lângă sentimentul de teamă şi reverență, contemplarea Lui Dumnezeu îl duce pe Habacuc la înțelegerea faptului că lucrările prin care Dumnezeu aduce poporului Său izbăvirea sunt în esență aceleaşi în toate veacurile. În vremuri de restrişte, de necaz, de boală, atunci când se întâmplă lucruri cărora nu le înțelegem rostul, foarte uşor ne întrebăm *Oare unde este Dumnezeu?* şi *De ce nu intervine El?* Habacuc ne spune că pentru cel credincios, observarea atentă a lucrurilor divine, în măreția

lor, va duce la rugăciunea ca Dumnezeu să îşi ducă mai departe lucrările Sale.

Întrebarea 4:

În partea doua a rugăciunii lui, Habacuc priveşte atent la lucrările Lui Dumnezeu şi observă slava Sa (v. 3), puterea Sa (v. 4), precum şi efectul produs de venirea Lui asupra națiunilor (v. 5, 6, 7, 12.). Ca urmare a observării lucrării lui Dumnezeu, profetul ia o hotărâre extraordinară şi extrem de curajoasă. În textul ebraic, profetul spune că va aştepta răbdător ziua necazului, în pofida nenorocirilor profețite de Dumnezeu (3:16b). Ce a determinat luarea acestei hotărâri?

_____

_____

_____

Observarea atentă a lucrărilor divine, în măreția lor, va duce la o înțelegere a scopurilor Lui Dumnezeu. Iar înțelegerea scopurilor Lui Dumnezeu va determina şi în tine, o hotărâre de genul celei luate de Habacuc. Problemele mele, neînțelegerile mele mărunte, se vor subordona scopurilor Lui Dumnezeu. Iar eu voi putea trăi, bucurându-mă de Dumnezeul care m-a mântuit, chiar în mijlocul deşertăciunii în care trăiesc.

Întrebarea care se ridică pentru fiecare din noi este: *Vom putea şi noi într-adevăr să ne bucurăm de Dumnezeu în mijlocul necazurilor?* Am văzut că acest lucru este posibil în măsura în care Îl cunoaştem pe Dumnezeu. Cele două surse ale cunoaşterii Lui Dumnezeu la care Habacuc a apelat sunt: natura şi Cuvântul Lui Dumnezeu.

Întrebarea 5:

Cât mă preocupă în mod concret problema cunoaşterii Lui Dumnezeu? Cât timp acord şi câtă energie cheltuiesc pentru cunoaşterea lui Dumnezeu?

_____

_____

_____

Şi pentru a nu rămâne doar cu întrebarea, Dumnezeu ne oferă şi o soluție la această problemă: Sabatul sau ziua de odihnă. Sabatul tău se compune din toți *timpii* tăi pe care îi pui deoparte cu bună ştiință pentru a-L cunoaşte pe Dumnezeu.

Exercițiu Aplicativ:

Propune-ți un plan concret împreună cu grupul tău de a-ți mări timpul afectat cunoaşterii Lui Dumnezeu. Nu uita! Moartea sau viața vin din izvoarele din care ne adăpăm.

_____

_____

_____

Şi viața veşnică este aceasta:
Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat
şi pe Isus Hristos, pe care L-ai trimis Tu.
Ioan 17:3

Notițe din predică

Prin ce ți-a vorbit Dumnezeu în predica din weekend?

_____

_____

_____

_____

_____

Lecția 5

Titlul lecției:
Credința în Habacuc

Ideea Centrală:
Cel drept va trăi datorită încrederii în Dumnezeu

Întrebarea 1:
Recitiți cartea Habacuc şi discutați pasajele în care se vorbeşte despre credință sau credincioşie.

_____

_____

_____

Tema credinței este centrală în cartea Habacuc. *Cel drept va trăi prin credință* este o afirmație cheie, având atât o semnificație temporală, cât şi una eternă. Habacuc 2:4 este citat de trei ori în Noul Testament (Romani 1:17, Galateni 3:11 şi Evrei 10:38), fiind folosit de către Pavel pentru articularea doctrinei despre îndreptățirea prin credință. De asemenea, pentru Martin Luther, a reprezentat unul din adevărurile de boltă pe care a clădit doctrinele reformei protestante.

În urma studierii cărții Habacuc, am învățat două adevăruri de o importanță majoră şi anume:

A. Dumnezeu este întotdeauna la lucru în spatele scenei.

B. Dumnezeu nu lucrează întotdeauna conform programului sau aşteptărilor noastre.

La fel ca în vremea lui Habacuc, atunci când vremurile sunt grele, când ni se întâmplă lucruri incoerente, ilogice, tragice poate, când nu mai vedem sensul lucrurilor, avem nevoie mai mult ca oricând de credință. Pentru aceasta, vom privi la trei aspecte care să ne ajute în înțelesul textului din Habacuc 2:4.

Întrebarea 2:

Care este contrastul din v. 4? Ce atitudine trebuie să ai ca să poți trăi prin credință?

Formulează un principiu, notează-l, şi vei avea un prim aspect care te va ajuta să ai curajul de a trăi prin credință.

Principiul 1:

Întrebarea 3:

Ce înțelegi prin expresia cel neprihănit/drept?

Întrebarea 4:

A fi drept intr-o lume strâmbă este o condiție grea, dar necesară pentru a putea trăi prin credință. Discută, particularizând pentru viața ta ce înseamnă să fii drept.

Principiul 2:

A trăi prin credință înseamnă să trăieşti drept.

Întrebarea 5:

Cel drept va trăi datorită încrederii în Dumnezeu. Dar oare poți să te încrezi în ceva ce nu cunoşti? Care este obiectul credinței tale? Ce faci ca să-L cunoşti în fiecare zi mai mult?

Principiul 3:

A trăi prin credință înseamnă a creşte în cunoaşterea Lui Dumnezeu.

Adunând principiile de mai sus, observăm cele trei aspecte care ne încurajează să trăim prin credință: recunoaşterea dependenței de Dumnezeu, silirea de a trăi drept în această viață, o permanentă căutare şi creştere în cunoaşterea Lui Dumnezeu.

Gândeşte-te la aceste principii, înțelege-le şi caută să le aplici în viața ta. În acest fel, vei începe să trăieşti o viață nouă, o viață împlinită în mijlocul neîmplinirilor. Pentru că vei înțelege că dincolo de rodirea sau nerodirea smochinului, dincolo de a avea sau a nu avea lucrurile râvnite, îl ai pe Dumnezeu care te mântuie. Şi vei putea să te bucuri în El.

Prin ce ți-a vorbit Dumnezeu în predica din weekend?

Bibliografie

Archer, Gleason Jr. *A Survey of Old Testament Introduction,* Chicago: Moody Press, 1994

Armerding, Carl E. *The Expositor's Bible Commnetary Vol. 7: Daniel and the Minor Prophets,* Grand Rapids: Zondervan, 1985

Barker, Kenneth L.; Bailey, Waylon *The New American Commentary – Micah, Nahum, Habakkuk, Zephaniah,* Nashville: Broadman & Holman, 1998

Craigie, Peter C. *The Daily Study Bible* **–** *Twelve Prophets, Vol. II,* Louisville: Westminster John Knox Press, 1985

Magary, Dennis R. *Studii asupra cărții Habacuc,* Prelegeri ținute în cadrul Colocviului Dumitru Cornilescu, Băile Felix, 17-19 Martie 2008

Patterson, **Richard D.** *Nahum, Habakkuk, Zephaniah – An Exegetical Commentary*, Biblical Studies Press, 2003

Smith, Ralph L. *Word Biblical Commentary: Micah-Malachi,* Dallas: Word Books, 1984

Walton, John H.; Matthews, Victor H. & Chavalas, Mark W. *The IVP Bible Background Commentary – Old Testament*, Leicester: InterVarsity Press, 2000